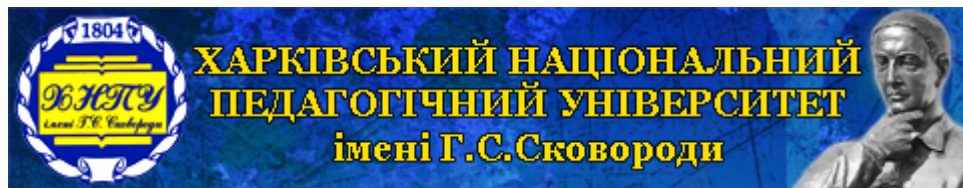

Міністерство освіти і науки України
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Криворізький державний педагогічний університет
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕНЬ
У ГАЛУЗІ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
19 травня 2023 року

ХАРКІВ – 2023

Лейба А.Р. ТЕХНОЛОГІЯ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ІГОР У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	146
Лисак А.О. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ-СИРИТ В УМОВАХ ПРИЙОМНОЇ РОДИНИ.....	148
Литвин П.С. СПОСОБИ ПІДВИЩЕННЯ БАТЬКІВСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРИЙОМНОЇ СІМ'Ї.....	151
Мільська О.В. СОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В НЕФОРМАЛЬНИХ ОБ'ЄДНАННЯХ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	152
Пихова П.Б. АКТУАЛЬНІСТЬ РОЗРОБЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ПРОФІЛАКТИКИ КОМП'ЮТЕРНОЇ АДИКЦІЇ ПІДЛІТКІВ.....	154
Погоріла К.І. СОЦІАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ КУЛЬТУРИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	155
Полякова К.М. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПРОФІЛАКТИКИ ВЖИВАННЯ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН ПІДЛІТКАМИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	157
Потіхенська О.В. ІНФОРМАЦІЙНІ РИЗИКИ БЕЗПЕКИ ДИТИНИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	162
Приходна А.О. АНАЛІЗ ДОСВІДУ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ПРОФІЛАКТИКИ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	165
Прохоренкова Д.О. ПІДЛІТКОВА ДЕВІАНТНА КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ОДНОЛІТКІВ ЯК МЕХАНІЗМ, ЩО ЛЕЖИТЬ В ОСНОВІ ПРОГРЕСУВАННЯ ВІД РАНЬОГО ВЖИВАННЯ ПСИХОАКТИВНИХ РЕЧОВИН ДО ПОДАЛЬШОЇ ПІДЛІТКОВОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ.....	168
Рендзиняк С.А., Смеречак Л.І. ВЗАЄМОДІЯ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З БАТЬКАМИ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	170
Сальник А.Є., Іонова І.М. СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ.....	171

2. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях. Київ: «Логос», 2003. 134 с.
3. Белоусов Ю. Л. Інституціоналізація профілактики наркотизму в Україні: дис. ... канд. соц. наук: 22.00.03 / Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2003. 190 с.
4. Болтівець С. І. Психологічне обґрунтування заходів профілактичної роботи в навчальних закладах з метою профілактики наркоманії, токсикоманії, алкоголізму. *Практична психологія та соціальна робота*. 2004. № 12. С. 56 – 58.
5. Градецький А. В. Запобігання вживанню наркотичних засобів особами молодіжного віку на індивідуальному рівні. *Право і безпека*. 2012. № 5 (47). С. 242–247.
6. Журавель Т.В. Соціальна профілактика як напрям соціально-педагогічної діяльності. Соціальна педагогіка: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2013. 312 с.; С. 85–101.
7. Зверєва І.Д. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю в Україні: теорія і практика: монографія. Київ: Правда Ярославичів, 1998. 393 с.
8. Золотова Г. Д. Особливості соціально-педагогічної профілактики адиктивної поведінки серед дітей групи ризику. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2010. № 9 (196). С. 92–101.
9. Караман О. Л. Суть і зміст соціально-педагогічної роботи як категорії соціальної педагогіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Луганськ, 2011. Вип. 21. С. 69-72.
10. Нагорна А. М. Профілактика наркоманії серед підлітків. Кам.-Подільський: Абетка-Нова, 2001. 168 с.
11. Оржеховська В. М. Сучасні орієнтири превентивної педагогіки. *Педагогіка і психологія*. *Вісник АПН України*. 2005. № 2(47). С. 17 – 25.
12. Подолян В.М. Підліткова наркоманія в сім'ї: причини виникнення та профілактика. *Актуальні проблеми сучасної медицини*. Вінниця, 2021. Вип. 7. С. 98-105.
13. Тютюнник О. В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактики наркотичної залежності серед старшокласників: монографія. Черкаси: ФОП Гордієнко Є.І., 2014. 350 с.

Потіхенська О.В.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ІНФОРМАЦІЙНІ РИЗИКИ БЕЗПЕКИ ДИТИНИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор В.В. Костіна

В Україні щороку зростає кількість дітей, які отримують доступ до соціальних мереж, тому Інтернет стає все більш важливим чинником їхньої соціалізації. Як зазначено на сайті Центру Громадського здоров'я МОЗ України,

постійно проводиться вивчення проблеми впливу соціальних мереж на життя та здоров'я дітей та молоді. Так, за даними соціологічного дослідження «Соціальна обумовленість та показники здоров'я підлітків та молоді» в межах міжнародного проекту «Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді», визначено, що майже кожен четвертий підліток віком 10–17 років повідомив, що регулярно розумів, що не міг думати ні про що, крім моменту, коли буде можливість знову користуватися соціальними мережами. Найбільше таких було серед хлопчиків 10 років (35,2%) і студентів ЗПТО (28,5%). Дослідження ESPAD, у якому репрезентуються дані опитаних 8 509 підлітків (від 14 до 17 років), показало, що в період з понеділка по п'ятницю, 48,6% підлітків проводить у соціальних мережах до 3 годин на день, а 44,7% — 4 та більше годин. У вихідні дні 39% респондентів користуються соціальними мережами до 3 годин включно та 54,9% – від 4 годин та більше. У всіх вікових групах дівчата виявилися більш активними користувачами всесвітньої мережі [2].

Інтернет-технології стали природною частиною життя дітей і сучасної молоді, а невміння працювати з гаджетами і орієнтуватися в інтернет-просторі в сучасному суспільстві можна порівняти з невмінням писати й читати, бо занурення в інтернет-простір є не тільки розвагою, але й засобом спілкування, самовираження та розвитку. Але, попри позитивні моменти, що має взаємодія в інтернет-просторі, він може і негативно впливати на здоров'я та соціальне становлення молодого покоління. Отже, враховуючи вищезазначену статистику, можна стверджувати, що вирішення проблеми забезпечення безпеки дітей та молоді в просторі Інтернет є важливим завданням теорії та практики соціальної роботи.

Аналіз наукової літератури [3,7] показав, що питанню безпеки дітей та молоді в Інтернеті приділяють увагу такі міжнародні організації як Рада Європи, Європейська комісія, Організація з безпеки і співробітництва в Європі, ООН, зокрема Міжнародний союз електрозв'язку, ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ.

Розглядаючи поняття «ризик», його визначають, «як форму деяких подій, явищ і процесів, наслідки яких можуть мати несприятливий вплив на різні аспекти стану людського життя (у тому числі й на інформаційну безпеку)» [7, с.7].

Дуже схоже тлумачення має і поняття «загроза». Різниця між ними полягає в тому, що загроза – це вірогідний шанс завдання шкоди, а ризик окреслює, вимірює і оцінює, цю загрозу, формує прогноз для конкретного випадку щодо можливості виникнення певної шкоди [7, с.16]. У той же час, загроза – це явище, що має пасивну сутність і при певних умовах може перейти у активну дію, мати і нести впливовість на інші об'єкти чи суб'єкти.

Як зазначає В. Фурашев, «інформаційна загроза – це явище, що одномоментно є внутрішнім чи зовнішнім інформаційним впливом, що формує небезпеку зміни напрямку, темпів прогресивного розвитку індивідуумів чи суспільних утворень і поряд з цим створює небезпеку для останніх, зокрема стати жертвою негативного інформаційного впливу» [6, с.3]. Дослідник стверджує, що під негативним впливом стосовно дитини слід розуміти «таку дію інформації або дію за допомогою інформації з використанням спеціальних засобів і технологій, яка завдає шкоди фізичному чи психічному здоров'ю дитини або спонукає її до девіантної поведінки» [8, с.4]. Науковець доводить, що психіка дитини є достатньо

вразливою до інформаційних впливів та стверджує, що інформаційна безпека дитини (ІБД) повинна враховувати такі два аспекти: захист від негативного впливу інформаційного середовища й розвиток умов, що забезпечують позитивну соціалізацію та індивідуалізацію дитини, а також збереження соматичного, психічного, соціального здоров'я і благополуччя, формування позитивного світосприйняття.

У своїх працях О. Топчій пропонує розмежувати поняття «інформаційна безпека дитини» для малолітніх і для неповнолітніх дітей, тому, що дуже раннє використання гаджетів, в той же час, недосконалість інформації стосовно безпеки можуть зумовити несвідоме скоєння дітьми та підлітками перших правопорушень у інформаційному просторі, що зумовлює зміни в ідентифікації особистості, формуванню джерел інформаційних загроз, попадання дітей до пасток в інформаційному просторі, що є характерним для користувачів цієї вікової групи [5,с.479]. Дослідник пропонує під інформаційною безпекою неповнолітніх розуміти «захищеність особи, яка знаходиться на етапі своєї соціалізації й неповної дієздатності, від негативного впливу інформаційного середовища на основі системного застосування науково обґрунтованого комплексу адміністративно-правових, організаційно-управлінських, технологічних і психолого-педагогічних засобів із метою забезпечення її права на інформацію та сприяння безперешкодному розвитку й самореалізації особистості». Науковець доводить, що масове перебування дітей і підлітків у інформаційному просторі, зокрема довготривале знаходження у соціальних мережах, використанні ігрових додатків, загальному пошуковому Інтернет-просторі все це може формувати ризики рівня національної безпеки держави.

О. Радзієвська виділяє два типи ризиків та загроз для дитини [4,с.5]: індивідуальні (викликані інформаційними впливами на індивідуальну свідомість та підсвідомість дитини, які можуть призводити до деструктивних наслідків, негативно впливати на формування особистості, її фізичне, психічне чи моральне здоров'я та викликати девіантну поведінку); суспільні (викликані інформаційними впливами на суспільну свідомість, які можуть призвести до дисбалансу в суспільних відносинах, порушити суспільні норми та викликати девіантну поведінку дитини в соціумі через дію деструктивного інформаційного впливу на її індивідуальну свідомість, що призводить до розвитку помилкового (спотвореного) світогляду, хибних морально-етичних та загальнолюдських цінностей і порушення її комунікативних компетенцій).

Як зазначає О. Черних, «чим меншою є дитина тим в меншому ступені вона здатна зосередити свою увагу на конкретному об'єкті чи тематичному контенті, що призводить до виснаження (психофізіологічного, інтелектуально-когнітивного характеру), швидкої стомлюваності та змін емоційного стану (збудження (разгальмованість) чи загальмованість)» [7, с.13]. Отже дитина може швидко перетворитися на об'єкт маніпуляції в процесі знаходження в мережі.

Аналіз та узагальнення результатів дослідження К. Варивода засвідчили те, що інформаційна безпека безпосередньо залежить від рівня і якості освіченості молодого покоління, ступеня зрілості особистості й готовності її до самореалізації в суспільстві [1, с. 366]. Дослідник доводить, що запорукою усунення основних

проблем інформаційної небезпеки віртуального світу є об'єднання зусиль вчителів, батьків і громадськості задля більш ефективного навчання підлітків правилам безпечного поведіння у світовій мережі.

Отже, здійснений аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду дозволив обґрунтувати необхідність розробки ефективних засобів, що дозволяють сформулювати безпечну поведінку дітей та молоді у віртуальному просторі.

Список використаних джерел:

1. Варивода К.С. Інформаційна безпека підлітків в інтернет мережі *Молодий вчений*. № 3 (30). 2016. С. 365-368.
2. Віртуальний світ та підлітки: що показують дослідження? *Центр Громадського здоров'я МОЗ України*. <https://phc.org.ua/news/virtualniy-svit-ta-pidlitki-scho-pokazuyut-doslidzhennya> (дата звернення: 20.04.2023).
3. Посібник з прав людини для Інтернет-користувачів та пояснювальний меморандум. Перекладено українською мовою за виданням Recommendation CM/Rec(2014)6 of the Committee of Ministers to member States on a guide to human rights for Internet users - Explanatory Memorandum Київ : Інжиніринг, 2015. 56 с. URL: <https://rm.coe.int/16802e3e96> (дата звернення: 20.04.2023).
4. Радзівська О.Г. Дитина у глобалізованому інформаційному просторі: реальні та потенційні загрози. *Інформація і право*. № 4(19). 2016. С. 29-38.
5. Топчий О. Педагогічні підходи до формування інформаційної безпеки дітей та юнацтва С.476-482. URL: <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Bernatova9/subor/Topchij.pdf> (дата звернення: 20.04.2023).
6. Фурашев В. М. Державно-правові проблеми інформаційної безпеки людини і суспільства в умовах інтеграції України у світовий інформаційний простір. *Запобігання новим викликам та загрозам інформаційній безпеці України: правові аспекти*: матеріали наук.-практ. конф. (06 жовтня 2016 р.). Київ: Вид-во «Політехніка». 2016. С. 7-2.
7. Черних О.О. Керівництво із соціальнопедагогічного супроводу формування безпечної поведінки підлітків в Інтернеті: навч.-метод. посібн. Київ: ТОВ «Компринт», 2017. 104 с.

Приходна А. О.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

АНАЛІЗ ДОСВІДУ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ПРОФІЛАКТИКИ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Н.Д. Кабусь

За останні роки зростання використання мережі Інтернет серед підлітків призвело до того, що перебування в соціальних мережах та інтернет-залежність стала значущою проблемою в сучасному світі. Така залежність має значний